

1-kazus

15 yoshli U. Velosipeda ketayotib, yo'lni kesib o'tayotgan V.ning boshidan mo'ynali telpagini yulib olib qochdi. Buni mototsiklda ketayotgan F. Ko'rib qolib uni ushlamoqchi bo'ldi. U.ga etib ongli ravishda mototsikl bilan urib yubordi va o'rtacha og'irlikda tan jarohati etkazadi. Tergovchi F.ning harakatini JKning 105-moddasi 1-qismini, ya'ni qasddan o'rtacha og'irlikdagi shikast etkazish deb kvalifikatsiya qildi. Himoyachi esa, F.ga nisbatan JKning 39-moddasini qo'llab, jinoiy javobgar bo'lmasligi lozimligini ta'kidladi.

Tergovchi va himoyachining harakatlariga baho bering. Ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni ushlash vaqtida zararetkazishning shartlarini tahlil qiling. Fikringizni asoslab bering.

Ushbu kazusga huquqiy baho berishni eng avvalo 15 yoshli U. Ismli shahs sodir qilgan qilmish qanday jinoyat? Jinoyat kodeksining qaysi moddasi bilan himoyalangan? Uning ijtimoiy xavfliligi darajasi, uning hatti harakatida jamiyat uchun u tomondan xavfning nechogʻliligini aniqlash? F. ismli shahs oʻz motociklida U. ni urib yuborib unga tan jarohati etkazishi zaruriy chorami? yoki xavfli qilmishligini aniqlash va unga huquqiy baho berish maqsadida mazkur kazus echimini Jinoyat Kodeksining 4-moddasidagi Qonuniylik prinsipidan-Sodir etilgan qilmishning jinoiyligi, jazoga sazovorligi va huquqiy oqibatlarini belgilashdan boshlasak.

1. 15 yoshli U. sodir etgan qilmish jinoyatmi;

2. F. ismli shahs haqiqatdan ijtimoiy xavfli jinoyatchini ushalsh uchun J.Kodeksining 39-moddasida koʻrsatilgan zaruriy chorani qoʻllaganmi;

3. Kazusdagi jinoyat tarkibi va jinoyat belgilari;

4. Xulosa;

1. Jinoyat kodeksida jinoyat tushunchasiga quyidagicha taʼrif berilgan: “Ushbu kodeks bilan taʼqiqlangan, aybli ijtimoiy xavfli qilmish (harakat yoki harakatsizlik), jazo qoʻllash tahdidi bilan jinoyat deb topiladi”.¹ 15 yoshli U. velisipedda ketayotib, yoʻlni kesib oʻtayotgan V. ning boshidan moʻynali telpagini yulib olib qochdi. Ushbu vaziyatda 15 yoshli U. ismli shahs tamonidan jinoyat kodeksida nazarda tutilgan jinoyat “Talonchilik, yaʼni oʻzganing mulkini ochiqdan-ochiq talon-toroj qilish”² bilan bogʻliq jinoyatni sodir etgan. Talonchilikning ijtimoiy xavfliligi shundan iboratki, bunda jinoyatchining mulkka tajovuzi ochiq va oʻta surbetligi shuning bilan birga oʻrnatilgan tartibni va axloqiy qoidalarni mensimaslik bilan amalga oshiriladi. Shu bilan aybdorning bunday harakatlari u jazosiz qolishiga ishonishidan dalolat beradi.

---

¹ Oʻzbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi:(umumiy qism) Rasmiy nashr - Oʻzbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. - T.; " Adolat ", 2018 y.14-moddasi

² Oʻzbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi:(maxsus qism) Rasmiy nashr - Oʻzbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. - T.; " Adolat ", 2018 y.166-moddasi

Talonchilikning jinoyatning ob`yekti o`zining ijtimoiy iqtisodiy mazmuni bo`yicha o`zganing mulkini talon- taroj qilish bilan ifodalanadi. Ushbu vaziyatda V ning mo`ynali telpagi jinoyat obekti hisoblanadi. Obektiv tamoni o`zgani mulkini oshkora talon-taroj qilinganligi bilan ifodalanadi. Subyekti jinoyatni sodir etgan shaxs. Talonchilik jinoyatining subekti 14 yosh deb belgilangan. Ushbu jinoyatni sodir etgan 15 yoshli U jinoyat subekti hisoblanadi. Subektiv tamondan talonchilik to`g`ri qasd va g`arazli mativlar bilan sodir etiladi. Yuqoridagi vaziyatni tahlil qilib 15 yoshli U ni jinoyat kodeksining 166- moddasida nazarda tutilgan ijtimoiy havfli qilmishni sodir etgan shaxs deb hisoblashimiz mumkin.

2. Endi kazusdagi F. ismli shahsning harakatlariga qaratsek Jinoyat kodeksining 39-moddasi 1-qismiga ko`ra ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni hokimiyat organlariga topshirish maqsadida ushlash vaqtid aunga zarar etkazish,agar uni ushlash uchun zarur bo`lgan choralarning chegarasidan chetga chiqmagan bo`lsa, jinoyat deb topilmaydi deb yozilgan, lekin 2-qismiga ko`ra ushlash vositalari va usullariga, qilmishning hamda uni sodir etgan shaxsning ijtimoiy xavflilik darajasiga, shuningdek ushlash sharoyitiga butunlay mos kelmaydigan,ushlash zarurati taqazo etmagan holda ushlanayotgan shaxsga qasddan zarar etkazish ushlash choralari chegarasidan chetga chiqish deb topiladi deb kursatilgan. Shuningdek ijtimoiy xavfli qilmishni sodir etgan shaxsni ushlash vaqtida unga etkazilgan zararining qonuniyligini baholashda, qilmishni sodir etgan shaxsning ushlanishdan qochish maqsadida qilgan harakatlari, ushlovchining kuchi va imkoniyatlari, ruhiy holati va ushlash bilan bog`liq bo`lgan boshqa holatlar hisobga olibishi aytib o`tilgan.

Kazusimizdagi jinoyat sodir etib velosipedida qochayotgan shahs 15 yoshli U. hali voyaga yetmaganligi hamda qurollanmaganligi bizga ma`lum demak uning qochishidan atrofdagilarga havf yo`q shuningdek uning jismoniy holati uni to`htatish uchun motociklida quvlab kelayotgan F. nikidan kuchi va imkoniyatlari pastligini inobatga oladigan bo`lsak F. ning harakatini zarur bo`lgan choralarning chegarasidan chetga chiqish deb baholasak bo`ladi.

3. Yuqoridagi vaziyatni tahlil qilib F. ning harakatini JK 39-moddasidagi zarur bo'lgan chora deb emas qasddan o'rtacha og'irlikdagi shikast yetkazilgan qilmish yani JK 14-moddasiga kura 'Ushbu Kodeks bilan taqiqlangan, aybli ijtimoiy xavfli qilmish (harakat yoki harakatsizlik) jazo qo'llash tahdidi bilan jinoyat deb topiladi'- deyishimiz mumkin. Aslida jinoyatchini orqasidan quvlab ketayotgan F. o'zining aybli harakati bilan U, ga shikast etkazishi natijasida endi jinoyat sodir qilgan shahsga aylandi. Uning qilmishidan jinoyat tarkibi va jinoyat belgilari hamda jinoyat tugallangan vaqtini aniqlashimiz mumkin.

Ushbu kazusda jinoyatning obyekti 15 yoshli shaxsning sog'ligi. Obyektiv tomondan esa hayot yoki sog'lik uchun xavfli bo'lgan usulida 15 yoshli ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni ushlab vaqtida zarar etkazishning shartlarini buzilishi harakatining sodir etilishidir. Subyektiv tomondan esa ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni ushlab vaqtida zarar etkazishning shartlarini buzgan F. ismli aqli raso jismoniy shaxs hisoblanadi. Subyektiv tomondan esa shaxsning sodir etgan ijtimoiy xavfli qilmishi va uning jinoyat oqibatiga bo'lgan ruhiy munosabati uni qasddan yoki ehtiyotsizlikdan sodir etishi yoki ayb, maqsad, niyati. Jinoyat sub'yektining asosiy va fakultativ belgilari: ayb, motiv, maqsadidir. Jinoyat tugallangan vaqt: F. ismli shahs ongli ravishda mototsikl bilan U. ismli shahsni urib yuborib unga o'rtacha og'irlikda tanjarohati etkazishi. Demak, ushbu berilgan kazusda jinoyat tarkiblari mavjud. Moddiy tarkibli, tugallangan jinoyat

4. Berilgan muammoli vaziyatni huquqiy tahlil qilib shuni xulosa qilishimiz mumkin: Haqiqatdan 15 yoshli U. velisipedda ketyotib, yo'lni kesib o'tyotgan V ning boshidan mo'ynali telpagini yulib olib qochib, jinoyat kodeksining 166-moddasida nazarda tutilgan Talonchilik jinoyatni sodir etgan ammo uni ushlab uchun uning orqasidan motociklida quvlab uni urib yuborib, unga tan jarohati etkazgan F. ismli shahs uning oqlovchisi aytganidek J.Kodeksning 39-moddasida ko'rsatilgan ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni ushlab vaqtida zarar yetkazib quygan emas aksincha ushlab vaqtida zarar yetkazish shartlarini buzgan holda U.ga o'rtacha og'irlikdagi shikast etkazgan. Chunki zarar etkazish ijtimoiy

xavfli qilmish sodir etgan shaxsni ushlab qolishning eng so'nggi imkoni, majburiy chora bo'lish kerak.

Ushbu muammoli vaziyat yuzasidan tergovchi F. ismli shahsga nisbatan Jinoyat Kodeksining 105-moddasi 1-qismi, yani sodir etilayotgan paytda hayot uchun xavfli bo'lmagan va ushbu Kodeksning 104-moddasida nazarda tutilgan oqibatlarga olib kelmagan, lekin sog'liqning uzoq vaqt, ya'ni kamida yigirma bir kun, ammo to'rt oydan ko'p bo'lmagan davrda yomonlashuviga yoki umumiy mehnat qobiliyatining o'n foizidan o'ttiz uch foizigacha yo'qolishiga sabab bo'lgan qasddan badanga o'rtacha og'ir shikast yetkazish deb to'g'ri kvalifikatsiya qilgan deb hisoblashimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1 O'zbekiston Respublikasining Jinoyat Kodeksi Toshkent-2018. „Adolat”.
- 2 Rustamboyev M.H. Jinoyat huquqi (umumiy qism). Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. –T.:TDYI nashriyoti. 2006. -529 bet.Sarlavhada: O'zbekiston Respublikasi Adliyavazirligi, TDYI.
- 3 O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2014-yil 07-sonli “Sud hukmi to'g'risidagi “ 9-bandining beshinchi xat boshisida
- 4 O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2007-yil 27-iyundagi 6-sonli “Badanga qasddan shikast yetkazishga oid ishlar bo'yicha sud amaliyoti to'g'risida”gi qarorining 23-bandi.
- 5 O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 1999-yil 30-apreldagi 6-sonli “O'zgalar mulkini o'g'rilik, talonchilik va bosqinchilik bilan talon-toraj qilish jinoyat ishlari bo'yicha sud amaliyoti to'g'risida”gi qarorining 2 — 6 va 8-bandlari,

Internet veb-saytlar

- 1) <http://www.lex.uz>
- 2) <http://www.gov.uz>
- 3) <https://uz.wikipedia.org/wiki/Jinoyat>